
ER ARANÉS: ER OCCITAN EN CATALONHA

VLADISLAV KNOLL
Universitat Carolina Praga (Rep.Chèca)

Introduccion

Er occitan ère era lengua culta des poètes d'Euròpa Occidentau pendent era Edat Mieja e encara aué es sòns diuèrsi dialèctes s'empleguen en sud de França. Mès er Estat francés considèrè er occitan, era lengua pròpria d'un immens airau, sonque ua lengua regionau qu'enquia aué non a estat arreconeishuda coma lengua oficiu de cap de region. Non cau desbrembar qu'açò non ei vertat en ua val pirenenca que pertanh ar Estat espanhòu. Ací, ena Val d'Aran, a on nèish eth gran arriu Garona, ei er occitan era lengua cooficiu, emplegada amassa damb eth catalan e eth castelhan.

Era romanizacion des vals pirenenques culminèc ena prumèra part deth sègle I abans de Crist. Des des tempsi mès antics era Val ère dependenta deth Bisbat de Comenges (enquith sègle XVIII) e pendent es sègles IX-XI era Val formèc part des territòris des comdats de Tolosa e Ribagòrça. Ei possible que ja ena prumèra mitat deth sègle XI Aran se trapèsse jos era influéncia deth casau d'Aragon. Mès tard era Val siguec concedida as reis de Malhòrca. Er an 1313 Jaime II confirme toti es drets, costums e usatges deth pòble aranés ena Querimònia que se considèrè enquia aué era base dera tradicion institucionau e juridica dera Val. Eth Decrèt de Naua Reforma non afectèc tant eth foncionament dera autonomia dera Val enquiar an 1834, quan siguec suprimit eth Conselh Generau der Val. Lèu cent ans mès tard, en 1926 se creèc ua Mancomunitat des pòbles aranesi. Eth 1990 se publicuèc era Lei d'Aran que signifiec era plea recuperacion des institucions e drets tradicionaus dera Val. Aué era lengua aranesa ei era base der ensenhament enes escòles araneses, s'editen libres, er aranés ei present tanben ena ràdio e ena television.

Era Val d'Aran ei ua des comarques catalanes e a ua extension de 620 km² damb mès de 7000 abitants, des quaus uns 60% declare que sap parlar en aranés. Eth territòri aranés se dividís en sies terçons. Era Val ei dirigida peth Conselh Generau, presidit peth sindic e format

pes conselhèrs que respresenten es terçons. Aran ei, gràcies ara sua posicion, ua region fòrça visitada pes toristes.

Er occitan ei ua lengua neolatina occidentau, fòrça semblanta ath catalan. Se pòt díder qu'amassa formen un grop particular que se trape enter es dialèctes francesi e eth castelhan. Cau rebrembar qu'er aragonés, ara utilizat per ues trenta mil persones en Naut Aragon a bèri trets comuns damb aguestes dues lengües.

Er occitan se pòt dividir en tres grani grops dialectaus:

1. er occitan septentrionau a tres parlars basics que son eth lemosin, er auvernhas e er alpin-vivarés
2. er occitan meridionau qu'a dus parlars grani - eth lengadocian e eth provençau
3. eth gascon - er aranés se considèrè un des sòns parlars

Eth catalan se dividís en dus grani grops dialectaus:

1. eth grop occidentau que cònste deth dialècte valencian e deth catalan nòrd-occidentau. Es parlars nòrd-occidentaus de palharés e ribagorçan que se pòden considerar coma un pònt enter eth catalan e er aragonés
2. eth grop orientau cònste deth dialècte balear, pro arcaïc, eth catalan centrau e eth rosselhonés qu'ei ja pro prèp ar occitan

Deth latin vulgar ath romanic occidentau

Toti es parlars romanics d'aué procedissen deth latin vulgar. Era reduccion des diftongs *ae* (o *oe*) entà *e* dubèrt (*caelum* > *cèu*) comenèc ja en primèr sègle dera nòsta epòca. Eth segon diftong latin *au* se conservèc sonque en romanés, retoromanic, sard e eth madeish occitan (*aurum* > *aur*). Es vocaus cuertes latines *i* e *u* (*viridem* > *verd*, *bucca* > *boca*) se dauriren en *e* (exceptat Sicília, Sardenha e Lucania) e *o* barrades (exceptat es regions mencionades e Romania).

Era *h* que siguec plan febla desapareish (*hominem* > *òme*) ja enes tempsi de Ciceron. Tanben era queiguda des consonants finaus *-m*, *-t* (*feminam* > *hemna*, *cantat* > *cante*) ei típica per toti es idiòmes romanics exceptat eth sard. Era prononciacion deth grop *-ns-* se convertís en ua soleta *-s-*. (*monstrare* > *mostrar*). Moltes consonants dauant des vocaus *i*, *e* se palatalizen (*iusticia* > *justícia*, *diurnum* > *jorn*, *vinea* > *vinha*, *filiam* > *hilha*). Bèri grops consonantics se trasformen (*vetulus* > *vielh*). Era declinacion romanica ei analitica, es casi se formen damb es preposicions. Sonque en romanés se distinguís eth nominatiu-acusatiu e

genitiu-datiu (se non compdam eth vocatiu d'origen eslau). Era conjugason demorèc complicada, mès se creèren tanben quauqui tempsi analitics. Totes es lengües romaniques distinguissen er article determinat e indeterminat. Eth lexic deth latin vulgar descurbís naües o mens utilizades paraules (minjar, trabalh, paraula, casa).

Es lengües romaniques occidentaus (eth galloromanic, eth grop occitano-catalan, er iberoromanic) se caracterizen pes uns trets comuns, com eth resultat dera palatalizacion dera /k'/ en /ts/ que se convertic en /s/ o /ð/ (en castelhan, aragonés, asturian e galhègo). Era *g* se palatalizèc en lèu totes es regions romaniques en /dʒ/. Era *s* finau se manten en plurau des substantius (cans) e ena 2a persona des vèrbs (tu cantes). Dauant dera *s*- iniciau, seguida d'ua consonanta apareish ua *e*- protetica (escòla). En aquestes lengües tanben se sonorizèren es consonantes intervocaliques (o dauant d'ua auta consonanta sorda) sordes *c*, *p*, *t* (iocare > jugar, ripa > riba, aetas > edat). Es consonantes intervocaliques *b*, *d*, *g* cambièren era sua prononciacion: era *b* s'apropèc ara *v* (> β), formant ua consonanta mieja (sapere > saber - savoir), era *d* (> δ) e *g* (> ?) se podien pèrder o transformar en (pedem > pe, legem > lei).

Er occitan e eth catalan - es relacions e es diferències

I auec moltes polemiques tà determinar s'eth catalan pertanh as lengües galloromaniques o as iberoromaniques. Semble qu'ei melhor compdar damb un grop especiau occitanocatalan. Mès ei cèrt qu'es dialèctes occitans an tanben molts trets comuns damb eth francés que non apareishen en toti es parlars catalans. Açò vò díder qu'eth catalan madeish o amassa damb er occitan se sòlen nomenar es *lengües pònt* enter es dus complexès lingüistics.

Ei plan tipic entath galloromanic e occitanocatalan era queiguda (sègle VIII) de totes es vocaus finaus exceptat era *-a* (lupus > lop, porta > pòrta). Açò trapam tanben en galloitalic, retoromanic e romanés. En occitan era *-a* finau se transformèc pendent eth sègle XV en *-o*. Cau rebrembar qu'açò vau tanben tàs vèrbs, especiaument tara prumèra persona der indicatiu que s'a conservat sense vocau finau sonque en malhorquin (jo cant). En d'auti parlars se met ua naua vocau entà facilitar era prononciacion (valencian: jo cante, occitan e roselhonés: jo/ieu canti, era rèsta deth catalan: jo canto). Era vocau (*-e*) se metec tanben ath finau des autes paraules, a on es grops consonantics pòrien èster difícils entà prononciar (dialècte).

Un hèt caracteristic entath galloromanic e er occitan ei eth cambi de totes es *o* barrades inicials en /u/. Era *o* atòna passe a /u/ tanben en roselhonés, catalan centrau e balear exceptat

malhorquin. Mès tard se transformèren en /u/ totes es *o* barrades toniques (fr. bouche - oc. boca) - tanben en rosselhonés. Era *u* antica se pronóncie en galloromanic, galloitalic e occitan coma /ii/.

Era diftongacion de *e*, *o* dubèrtes latines en *ie*, *ue* (medium > miei, oculum > uelh) passèc en occitan pendent es sègles XI-XII dauant de *y* o consonantes palataus o *c* (huc). Se pòt díder qu'encara en catalan se pòden trapar es rèstes d'aquera diftongacion (mig, ull). La vedem tanben en aragonés, però non pas en castelhan (folia > cast. hoja - arag. fuella - ar. huelha o fuelha - cat. fulla).

Era *d* latina en occitan se pèrd enes situacions com per exemple *pè* (< *pedem*) - quan en catalan sonque transforme (peu). Pro tipic en occitan ei qu'aguesta consonanta dauant dera *r* (< *tr*) se transforme en *-i-* (com en aragonés). En catalan trapam *-u-* e en castelhan arren (crédere - creir(e) - creure, arag. creyer, cast. creer, mès tanben paire, pèira - pa(d)re, pedra). En gascon aguesta *d* se pòt mantier (véder). Eth grop *-br-* se vocalize en *-ur-* (paure - pobre).

En galloromanic e occitanocatalan, mès tanben en aragonés se mantien es grops inicials *pl*, *cl/fl* e eth grop *lt* (arag. flama x cast. llama). Era *-r-* finau non se lieg, sonque en bèri dialèctes catalans com en valencian. Era *-v* finau se vocalize en occitan, catalan e aragonés (clau, nau), en catalan tanben passe era madeish causa damb era *-tz* (deth latin *-t(i)s*, *-c(em)*) que se consèrve en tot er occitan (cantatz, patz), en aragonés ac trapam coma *-z* (cantaz, paz). Er occitan consèrve tanben era *-s-* deth latin *-ts-* que se perdec en catalan (introducire > oc. introdusir, cat. introduir, vicinum > oc. vesin, cat. veí).

En occitan non i a mots proparixotons (cat. música, oc. musica) e molti mots se diferissen ena accentuacion (cat. lògic, oc. logic). Ena escriptura occitana se mèrquen tanben es paraules planes qu'acaben damb ua vocau, se cau distinguir es *ee* dubèrtes (tèrra) o es *oo* que se liegen coma /o/. Es mots que corresponen as *esdrúixules* catalanes s'escriuen damb er accent dubèrt (procedéncia).

En occitan e francés, com tanben en romanés quasi non i a adjectius invariables. Per contra, en catalan e d'aves lengües dera peninsula iberica encara se distigissen es adjectius dera tresau conjugason latina (amabilem, naturale) e participis (cantans > cantantem). Mès tanben en catalan e aragonés an dues formes es paraules com *trist/a* (*tristem*), *verd/a* (*viridem*). Totun, en occitan podem díder per exemple *ua hemna cantanta*, *amabla e liura* (cat. una dona cantant, amable i lliure). Un aute tret iberoromanic deth catalan ei er emplec dera paraula *tenir* en sentit d'*auer*. En catalan, occitan, italian e romanés trapam es vèrbs incoatius,

mès passe qu'eth madeish vèrb pòt èster incoatiu en ua lengua e pas ena auta (eth lieg - ell llegeix, eth dromís - ell dorm). Se tracte d'ua terminacion que se met enes formes presentes des vèrb exceptat ena 1a e 2au deth plurau (preferisqui - preferís, malh. preferesc - prefereix, it.preferisco - preferisce). En occitan se ditz *amb ieu* (*damb jo*) e pas *amb mi* com en catalan. Remercatz que tanben en catalan senteríetz *per a tu* e non pas *para ti* com en castelhan. Er occitan, eth catalan, eth francés, er italian e er aragonés an uns pronòms que substituïssen eth complement preposicionau (inde > ne - arag. en, ibi> i - arag.bi).

Eth lexic catalan e occitan son pro semblants, a còps se pòden trapar encara es madeishes paraules en aquestes dues lengües, se compdam amb eth lexic que non s'emplegue tan soent. Es paraules tipiques der occitan son per exemple *barrar*, *benlèu* (*roselh. belleu*) - *dilhèu*, *trapar* (*rosselh.*), *plan* (en occitan en sentit *ben*), *naut/nalt*, *sonque*, *bastir*, *demorar*, *aital/atau* etc. Es terminacions tipiques son *-tge* (*hormatge*, *metge*<*adyu* <-*atiu*) e especiaument *-aire* que correspon ar *-ador* iberoromanic (*crompaire* - *comprador*, *pescaire* - *pescador*). Eth roselhonés, gràcies ara sua posicion, e eth balear son es dialèctes catalans mès prèps ar occitan (en balear: *vengut*, *qualque*, *can...*).

I a ua cadea de trets qu' unís eth gascon e eth lengadocian pirenenc, mès ei diferent deth lengadocian centrau. Eth grop *ct* se trasformèc en *-it* en francés, gascon, lengadocian pirenenc, catalan, aragonés, astur-leonés e galhègo-portugués (*fait* - *hèit* - *fèit* - *feito*). En castelhan e lengadocian centrau *it* se palatalize en *tš* (*fach* - *hecho*). En catalan passe era monoftongacion (*fet*) e se pòt díder que tanben en aranés i a cèrta tendéncia ad açò (*hèt*, *lhet* - *oc. lièit* - *cat. llit*). Era consonanta africatzada /dž/ se transforme en ua soleta /ž/ com en catalan exceptat eth valencian. En aragonés trapam era *tš*. Però i a tanben ua tendéncia d'africatzar aquesta consonanta ath principi deth *mot*. En gascon, lengadocian pirenenc e eth castelhan non se distinguïssen es consonantes *b/v*, *hèt* que trapam tanben en catalan centrau e nord-occidentau e tanben en galhègo. Eth grop *-is-* se palatalize, com en catalan (*peish* - *peix*, *nàisher* - *nàixer*).

Eth gascon

Eth gascon sofric ua influéncia dera lengua basca, pro semblanta ara deth castelhan. Atau, era *f-* iniciu passèc a *h-*, definitivament en sègle XIV. Era *h-* (*cas.hijo* - *hilh*) prumèr se prononcièc com ua aspiracion qu'en castelhan centrau desapareish fòrca rapidament. En aranés actuau la podem entèner encara en Bausen. Era naua *h-* se trape en gascon mès soent

qu'en castelhan e en aranés non la vedem en toti es lòcs coma en d' auti parlars gascons (flor x hlor). Era *r-* en gascon generaument non pòt demorar ena posicion inicial. Per açò i apareish ua naua *a-* (coma en romanés), seguida pera *r* doblada (rota > arròda).

Ja en sègle XI se pòt liéger eth cambi dera *-ll-* latina en *-th* (a finau dera paraula) o *-r-* (ena posicion intervocalica). Atau se senten en gascon es mots com *barar*, *castèth*, *bèth*. Eth dígraf *th* se pronócie normaument coma *tš* o *t*, en aranés ei mès freqüenta era prononciacion coma *t* (mès còth /*kotš*/ - cat. coll). Cau remarcar qu'en lengadocian era *-ll-* se redusic en *-l-* (ballar, castèl, bèl) de biais semblant coma *-nn-* > *-n-*. En catalan toti es dus grops se palatalizèren coma en castelhan. Un tret comun damb eth galhègo-portugués e gascon ei era queiguda dera *-n-* intervocalica (lua, hièstra) que trapam ja enes documents deth sègle XI. Tanben se facilite era prononciacion des grops consonantics *br/dr/tr* de manèra qu'agüesta *-r-* desapareish (lèbe - oc.lèbre, aute - oc. altre). Enes vèrbs dera tercera conjugason se conservèc en catalan e francés (prendre), mès ja en occitan e gascon trapan ues formes coma *préner*, *respóner*.

En gascon se consèrve era *-d-* intervocalica (vedi, sudar) qu'ena majoria des parlars occitans esdeven *-s-* ja en sègle XII. (vesi, susar). Era *-s-* occitana qu'a origen en *-ts-* latin passe en gascon soent tanben en *-d-* (arradim - oc. rasim, mès rason). Un cambi particular ei qu'era ò dauant dera *a* esdeven au (nau) e era aparicion deth diftong *au* en posicions, a on non a d'èster segontes es rasons etimologiques (aufèrta, aucupar, aunor). Naus diftongs rèishen gràcies ara vocalizacion dera *l* finau que descurbim tanben en provençau (sau - cat. sal, mèu - cat. mel). Cau rebrembar qu'en provençau se vocalizen tanben es antiquas *-ll* qu'en gascon se transformèren.

I a causes que vedem en gascon e catalan, mès non pas en lengadocian. Ua d'eres ei eth manteniment des grops *gw* e *kw* (guardar - oc.gardar, quan - oc. /*kan*/, guaire), era segona ei eth manteniment des grops *-nd-* e *-mb-* en lengadocian. En gascon e catalan queigüec era segona consonanta (cama - oc.camba, demanar - oc. demandar). Non cau desbrembar tanben es trets comuns damb es auti parlars dera montanha, especiaument damb er aragonés. I trapam soent era metatesi dera *r* (aranés-aragonés-ribagorçan: crompar, craba, cramba) e es paraules entà/tà, en sentit deth *para* en castelhan, e bèth/bèra (aragonés: bel, bella) en sentit de *quauque*, *quauqua*.

Laguens dera gramatica deth gascon trapam ues particularitats que s'an de remarcar. En gascon son plan tipiques es particules enonciatiues, com *be*, *ja*, *que*. Era fòrma dera segona persona deth perfectè acabe en *-c* (parlèc - oc. parlèt - cat. parlà, sentic - oc. sentiguèt - cat.

sentí). Eth pronòm nèutre a era fòrma d'*ac* (oc. o, cat. ho: gas. qua'ac vedi - oc. o vesi - cat. ho veig). Eth gascon, coma catalan e aragonés emplegue es pronòms possessius damb era preposicion (era mia casa - arag. a mía casa - cat. la meva casa - oc. ma casa). En gascon, coma en catalan, s'emplegue era negacion damb *non*, era paraula *pas* non ei obligatòria (non sap (pas) - cat. no sap (pas) - rosel.oc. sap pas). Eth gascon, com eth castelhan a de besonh d'ua preposicion dauant der objècte dirècte personificat (ve a sa pair - ve a su padre).

Un tret plan interessant ei era formacion deth temps imperfècte. Enes parlars pirenenics passe ua causa semblanta com en italian - era terminacion dera prumèra conjugason s'estenec tanben enes autes conjugasons. Açò passe tanben en aragonés, ribagorçan e palharés, en aranés sonque ena region de Pujòlo (cantava - meteva - dormiva ; enes auti parlars: cantaua, metia, dormia/dromia). Era terminacion occitana *-ièr* non a eth diftong en gascon (prumèr - oc. primièr - cat. primer). Ena flexion verbau, eth gascon forme era 3au persona deth plurau (subjunctiu, present dera 2au e 3au conjugason), corresponent ar occitan *-on*, com eth catalan (oc. dison - ar. diden - cat. diuen). Eth perfècte compde damb fòrmes mès simples (tu cantès - oc. cantères - en aranés se pòt escuèlher).

Er aranés e es auti parlars pire nencs

Er aranés naturaument non ei eth madeish gascon que se parle en tot eth territòri de Gasconha, mès s'unís damb d'auti parlars pirenenics e tanben, pr'amor dera sua posicion politicogeografica, damb es lengües iberoromaniques. Er article *eth/er/era* ei tipic ena montanha gascona, quan en d'auti lòcs trapam es classics *lo/la* (tanben en catalan nordoccidentau e parciaument aragonés). Eth comengés e er aranés resòlven d'un biais originau eth problèma deth plurau de quauqui mots damb mès d'ua consonanta ath finau - en catalan podem díder *boscs*, *texts*, però mès facil tà prononciar ei *boscós*, *textós*. En occitan se hig *-es* (bòsques, tèxtes). En comengés podem sénter *bòsquis* o, com en aranés *bòsqui*, *toti...* Ei interessant qu'en catalan a còps non i a cap de terminason (llapis, temps). En aranés se i met tanben era *-i* finau (es tempsi).

Es *aa* atones en aranés e comengés esdevien *e*, com en catalan. Açò se ve per exemple ena formacion deth plurau des femenins (era pòrta barrada - es pòrtes barrades) e en quauques fòrmes deth verb (tu cantes, eth cante, eri canten; eth cantaue). En occitan generaument se hè diferéncia entre era 1a e 3au persona der imperfècte, sonque en aranés non i trapam era *-i* tipica tara prumèra persona, mès era *-a* com en catalan (jo parlaua - eth parlaue - gasc. jo

Romania Alternativa

---

parlavi - eth parlava). Era prononciacion dera *v* intervocalica coma *w* se distribuís tanben en d' auti parlars, en territòri aranés non ac sentem en Pujòlo (naua - nava).

Ena gramatica trapam ua cèrta influéncia der iberoromanic. Eth pronòm se met dempús deth infinitiu e non pas abantes, coma en francés e occitan (vòli te dire x vòli díde-te = vull dir-te). Es perfèctes compòsadi non se formen damb eth verb *èster*, com passe en occitan e francés en cas des verbs de moviment (a vengut - oc. es vengut - cat.mal. ha vengut). En aranés eth verb auxiliar *èster* se pòt emplegar sonque ena la persona (sò vengut = è vengut). Per exemple en roselhonés encara se mescle er emplec d'aguesti vèrbs auxiliars *auer/èster* tanben en un madeish paradigma. Un tret interessant ei qu'es adjectius deth tipe *naturau* an sonque ua forma, non dues com en occitan o francés (naturau - naturala). Çò se confirme damb era aparicion des adjectius com *naturaument*, *especiaument* (mès *liurament*, etc.). En perfècte compostat i a tendéncia de pas variar era terminacion deth participi passat (la femme est venue - la femna es venguda - era hemna a vengut - cat. la dona ha vingut). Tanben s'introduisissen mots deth catalan o castelhan que son estranhs entath sistèma istoricofonetic der aranés (creu - oc. crotz, veu - oc. votz, vasso - oc.veire - cat.got, limpio, preguntar...).

Molti diftongs aranesi se redusissen e atau era sua prononciacion s'apròpe mès ath catalan. Per açò se ditz dret (oc. dreit, drech), lhet (oc. lèit) o net (oc. nuèit). Es *-i* e *-u* finaus, se fòrmen ua part d'un diftong, tanben desapareishen (è < èi - oc. ai, cantarè - oc. cantarai, vò < vòu - oc. vòl).

È presentat un amàs sintetic des trets que se pòden trapar en aranés. Atau volia mostrar qu'aguest parlar ei un cas unic, pr'amor qu'era sua posicion geografica e era istòria politica lo separèren dera rèsta der occitan e unissen mès ath catalan. En tot cas non dobtí pas qu'er aranés merite eth nòste interès e represente un espaci, on i a encara plan tà descriúer e describir.

	aranés	lengadocian	català	aragonés	castellano	français
colórem	color /kulú/	color /kulú/	color ros. /kulú/ cc. /kuló/ mal.val.no. /koló/	color	color	couleur /kulör/
oculum	uelh	uèlh	ull	güello	ojo	oeil

Romania Alternativa

	guardar	gardar	guardar, gordar (ros.)	guardar	guardar	garder
farína	haria	farina	farina	farina	harina	farine
focum	hüec	fuèc	foc	fuego	fuego	feu
altrem	aute	altre/autre	altre	atro	otro	autre
clávem	clau	clau	clau	clau	llave	clé
factum	hèt	fait /fach	fe(i)t	feito	hecho	fait
	non i a	i a pas	no n'hi ha (pas), ros. n'hi ha pas	no bi ha	no hay	il n'y a pas
	arren	res/ren	res	res/cosa	nada	rien
	eth,er/era es	lo/la (l') los/las	el (lo)/la (l') els (los)/les bal. es(so)/sa (s') es/ses	(l)o/(l)a (l)os/(l)as	el/la los/las	le/la (l') les
castellum	castèth	castèl	castell	castiello	castillo	château
coquína	codina	cosina	cuina	cozina	cocina	cuisine
vidére	veir	veire	veure	beyer	ver	voir
capsa	caisha	caïssa	caixa	caxa	caja	caisse
capra	craba	cabra	cabra rib.pall.craba	craba	cabra	chèvre
vult tibi dícere	vò didé-te	vòl te dire	vol dir-te	quier dizir-te	quiere decirte	il veut te dire
nós	mos	nos	ens/mos (val.bal.)	mos	nos	nous
pácem	patz	patz	pau	paz	paz	paix
cantátis	cantatz	cantatz	cantau/canteu	cantaz	cantáis	chantez
naturálem	naturau	natural/a	natural (ros./a)	natural	natural	naturel/le
importante m	important,a	important,a	important	importán	importante	important,e
	a vengut	es vengut	ha vingut/vengut	ha beniu	ha venido	il est venu

Romania Alternativa

---

			ros. és vengut			
	es bòsqui	los bosques	els bosc(o)s	os bosques	los bosques	<i>les forêts</i>
	era mia casa	ma casa	la meva casa la meua casa	a mia casa	mi casa	ma maison